

**Ad potentissimos ac serenissimos reges, principes,
reliquosque amplissimos Christiani orbis ordines, seria de
Reip. Christianae statu ejusque salute atque incolumitate
conservanda, Germani cujusdam nobilis & patriae amantis viri
commonefactio**

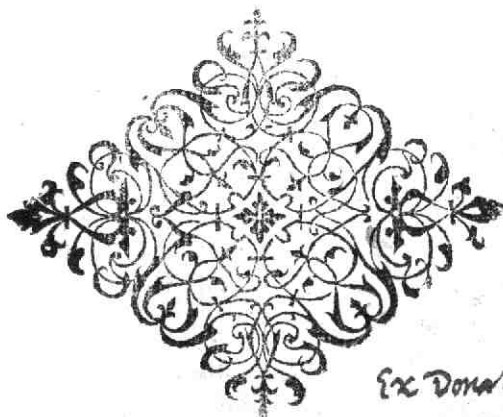
<https://hdl.handle.net/1874/8956>

AD
POTENTISSIMOS

AC SERENISSIMOS

Reges, Principes, reliquosque amplissi-
mos Christiani orbis Ordines,Seria de Reip. Christianæ statu eius-
que salute atque incolumitate conseruanda,

Germani cuiusdam Nobilis & Patriæ amantis viri

Commonefactio.*Ex Donatione Publ. à Birrhol.*

D. M. LXXXIII.

Ad Potentiss. ac Sereniss. Reges, Principes,

reliquoſq; amplissimos Christiani orbis Ordines,

Seria de Reipub. Christianæ (tatu cuiſque salute atq; incolumitate conseruanda,
Germanicuiusdam Nobilis & Patrisæ amantiſ Sivi COMMONEFACTIO.

VOD si quam in alienis rebus rationibusque iudicij
stateram adhibemus, ad eandem nostra ipsi consilia,
nostrasque omnes actiones appenderemus, & certius
omnis nobis vitæ ratio institueretur, & omnino infi-
nitæ tum publicæ tum priuatæ calamitates auerterentur.
Alienorum enim vel periculorū vel cladum exemplis
quasi optimis & certissimis vitæ ducibus ac magistris, ad
res omnes & instituendas & perficiendas vteremur. Quod quidē sapien-
tiæ genus vti tutissimum, ita suauissimum esse nemo vnquam sanus dubi-
tauit. Sed ferè fit, vt in rebus nostris diiudicandis constitutis que, vel
cupiditate vel metu vel alia quapiam animi ægritudine præpediti, quod
ante pedes est, quodque ceruicibus iam iam imminet, haud ante cerna-
mus, quàm ipsa calamitate obruti, repentino interitu tarditatis ac stulti-
tiæ pœnas luerimus. Itaque etsi de aliorum exemplis prudenter sæpe iu-
dicamus, dum tamen idem se nobis deuitandū periculum offert, quia vel
rei magnitudine, vel ancipitis euentus formidine perterriti, & dum alij
fese moueant circūspectantes, moras inutiles nectimus, & alias nos peri-
culi propulsandi rationes habituros speramus, occasionis opportunitate
è manibus elapsa, omnis illa speciosa sapientia quæ in alieni periculi ex-
emplo intuendo versatur, inanis prorsus atque infructuosa nobis abit.

Nulla quidem vnquam vel respub. vel ciuitas, ac ne ciuis quidem vllus
aut bonus aut fortis extitit, qui non censeret, in moderato potentiorum
vicinorū imperio salutem suam, ac libertatis vitæque incolumitatem om-
nem consistere. Neque quicquam suâ tantopere interesse, quàm illos ip-
sos vicinos iustitia & moderatione animi imperium administrantes, suis
se finibus, quasi quibusdam repagulis, continere. Est enim in omnibus
quidem ambitio periculosa, sed in illis certè vel omnium maximè, qui
quantumuis vastis imperij sui finibus, regnandi cupiditatem nequeunt
terminare. Quia cum Imperiorum mutatio sine tristissimæ vicissitudinis
squalore, atque omnium rerum perturbatione vix vnquam possit existe-
re, necesse est, vt quæcunque illis adiacent regiones, vel lōgissimo etiam
remotæ interuallo, immoderatæ huius ambitionis fluctibus agitata, su-
nesto tandem interitus atque omnium calamitatum gurgite inuoluantur.
Sed quemadmodum Oceani vel grauissima tempestate tumefacti ac re-
dundantes fluctus, obiecto proximo aggere, vicinis atque accolis omnem
industriam, laborem, ac vigilantiam vno animo, vnoque opere per initia

adhibentibus, possunt haud ægerrimè cohiberi, postea verò quàm vno atque altero aggere perrupto, in campos atque arua se longè lateque effuderint, nulla neque vineq; iudustria humana prohibentur, quin certam atque inenitabilem, non modò innumerabilibus hominum ac pecudum cateruis, sed totis etiam oppidis, latissimisque sæpe ditionibus ac regnis perniciem adferant: ita planè quæ latè suos fines producunt imperia, si vnanimi vicinorum populorū consensu, quasi proximo aggere, suis regionibus per inicitia cohibeātur, vix est vt grauem aliquam aut memorabilem cuiquam cladè inferre possint, sin autem perruptis finitimum vnis aut alteris claustris, & Imperij prolatādi dulcedine semèl animos deliniuerint, & sui nominis terrorem reliquis etiam iniectū senserint, nulla certè tanta vis est, nullū tam vastum aut violentū repagulum, quo furētes isti ambitionis impetus queat amplius coerceri. Quod quicumq; post homines natos viri sapientes perspexerūt (perspexerūt autem omnes qui quidem prudentiā ad res gerendas adhibendā esse rati sunt) ij semper statuerunt boni ac patriæ amantis ciuis, maximè autē Principis esse, diligēter ac maturè providere, non modò vt in sua Repub. benè beateq; suis ciuibus ac populis esset, sed etiam ne qui finitimi vel Reges vel populi in vicinorum sedes, quacunque tandem obtenta iustitiæ specie ac prætextu, per vim irrumperent, regniue cupiditate allekti, suos fines in vicinorum ditionem ambitiosè propagarent. Hinc olim Romani Carthaginensium crescentem potentiam, missis auxiliariis copijs, quæ Mamertinos obsidione liberarent, & Hispaniam ab Afrorum seruitute vindicarent, omninò sibi putarunt esse imminuendam. Hinc Antiochum Epiphanem, tutelæ specie, Ægypto inhiantem, suis finibus ac regionibus circumscripserunt, neque vnquam alicuius vel Regis, vel populi potentiam in immensum crescere passi sunt. Hinc etiam, nostra maiorum que nostrorum ætate, Venetorum illa eximia sapientiæ laus ac prædicatio extitit: qui cū se haud temerè ad bellum suscipiendum commouere vnquam soleant, ita tamè sua consilia semper temperarunt, vt si quando vicinos, vel populos vel principes, cernerent immoderato ambitionis impetu in vicinos vim intentare, sua semper arma infirmioribus præsidio esse voluerint: vt tanquam in trutina libratis populorum ac Principum Italiæ viribus, nemo existeret, qui se Venetam rempublicam speraret armis posse opprimere. Quod quidem constans ac perpetuum eorum institutū, inter multa alia præclara vel præcipuū habetur, quòd illam rempub. non modò iam ad mille & amplius annos florentem conseruarit, sed omni etiam virtutis ac sapientiæ laude apud exteras omnes gentes cumulatam atque admirabilem reddiderit.

Atque hoc quidem exemplū, Laurentius Medices vir sua ætate omnium in Italia sapientissimus, summo studio atque industria ita secutus fertur,

fertur, vt alta Italiae pax & beatissima tranquillitas, illa ætate, eius vnus prudentiæ, omnium propè scriptorū calculo tribuatur, propterea quòd tum suis consilijs, tum reipub. Florentinæ, in qua clauum tenebat, armis atque auxilijs omnium Italiae Principum cupiditates ita frenabat, vt si quis extra suos fines, ambitionis ruens impetu, quicquam tentasset, ille continuo reliquorum Principum ac populorum armis atque autoritate coerceretur. Atque hoc quidem certè nemo est, qui non videat, sentiat, statuat, nemoq; qui non eos populos grauius incuset, & verò etiam proditæ patriæ reos peragat, qui vel metu perterriti, vel ignauia fracti, vel otij & quietis fauitate illecti, vel tarditate & quasi quodã veterno cõsepulti, vel denique ciuilibus ac domesticis contentionibus implicati, finitimorum regum ac populorum ambitiosa imperia, per sordidiam ita passi sunt propagari, vt cum post eorundem vim atq; impetum sustinere non possent, tristissima calamitate ac pernicie & se & patriã suam inuolutam cernere coacti sint. Ecquis enim est nostrum qui non censeat, veteres olim Gallos, si vnanimi omnes consensu, Iulij Cæsaris arma initio repulissent, reipub. à Romanorum seruitute liberam nullo negotio tenere potuisse? Sed dum alij vicinorum ærumnæ atq; interitus otiosos se præbent spectatores, alij suis etiam armis atque auxilijs potentiã Romanam corroborat, per breui tempore eò res adducta est, vt amplissimum illud potentissimumq; imperium in prouincias redactum, turpi seruitute penitus fuerit oppressum.

QVI D Italia ipsa? Si adolescentem Romanorum potentiam sub initia communibus armis ac viribus cohibuissent, neque passi essent sigillatim Antiates, Crustuminos, Ceninenses, Latinos, mox etiam Volscos, Æquos, Sabinos, atque inde porrò Samnites, Umbros, Brutios, Hetruscos, aliosq; singulos per se populos sub iugum venire, annon & suam libertatem tutati essent, & reliquos Europæ populos à fœdæ seruitutis capistro vindicassent? Et tamen, vix quisquam illorum est exemplis factus sapiētior. Et dum omnes de alijs quidem rectè iudicarunt, nemo est qui suis temporibus iudicij illius fructū ad se potuit traducere. Atq; ita post Italiam, Sicilia, mox Africa atq; inde porrò omnis Asia, & propè vniuersus terrarum orbis, sœuissimo Romanorum iugo subacta, sordidiæ atque stultitiæ pœnas dedit. Eadem penitus vel vœcordia, vel stupore Christianorum Principum animi olim occupati, Saracenorum genti atque imperio eas opportunitates dedere, quæ florētissimas totius Asiæ, Africæ, atque Ægypti Ecclesias funesto Mahometicæ seruitutis iugo turpiter oppressas, à vera cœlestis doctrinæ cognitione penitus abalienarunt. Quorum tyrannidem excepit crudele Otomannorum imperium, quod quidem ex minimis & planè contemnendis ortum initijs, paulò momēto ita mirabiliter excreuit, vt iam non Asiæ aut Africæ regna, sed ipsius Europæ

penitissima viscera peruaserit, vastarit, euerterit.

Atqui nemo non videt, ipsos Christiani orbis Principes ac populos, dum vel domesticis dissidijs inter se implicati, vel ignauia perterriti, vel ambitione ardentibus, vicinorum cladem ad se minimè putant pertinere, satis sibi quisque virium fore rati, ad gladios Turcarum à suis finibus depellendos, illorum feritati & spacium temporis & opportunitatem eam dedisse, quam ne ipsi quidem vix vnquam optare, sperare certè nunquam ausi fuissent. Quo quidem incendio, nisi Germaniæ dulcissimæ nostræ patriæ virtus obstitisset, quæ communi consilio atque imperij decreto, vires suas ac vectigalia coniungenda esse putauit, vt quoties necesse esset, Ottomanicam illam potentiã, vel suo certo periculo cohiberent, iam pridem orbis Christiani armis sola obiecit. Cùm enim reliqui & Europe, & Africae, atque Asiae inde vsque ad Persas & Parthos ferè omnes populi, ea quam diximus imprudètia, iugum illorum admisissent: soli Germani coniunctis viribus, eorum potentiam multis praelijs fregerunt, & sæpè victores, sæpè etiam victi, ita semper vires repararunt, vt oblata tandem per ciuiles Imperij Romani dissensiones occasione, ipsi iam ex Germania magnis exercitibus comparatis, in Romanorum ditiones vndiquaq; irruerent, & eos qui alijs ante gentibus imperarant, non modò sub Germani Imperij iugum ire docuerunt, sed propè ad internecionem etiam deleuerunt. Quæ certè virtus, nullis laudibus, nulla prædicatione, satis poterit vnquam celebrari.

Sed quò maior ac præclarior illa fuit Maiorum nostrorum virtus, eò maiori cum admiratione ac dolore, boni omnes ingemiscunt, nos iam ab auita illa fortitudine degeneres, tacitos, otiosos, ac securos cernere ac pati Hispanorum superbum & crudele iugum, propè iam vniuerso terrarum orbi impositum, etiam nostris posterorumque nostrorum ceruicibus imminere.

Nolo equidem, vel gentes vel Principes inter se comparando, nomini cuiuspiam inuidiam excitare. Omnis enim seruitus & grauis & viro indigna est. At verò Hispanorum seruitus, quos iam nuper à Mauris & Saracenis ortos, seuissimæ Inquisitionis terror ad Christiani nominis confessionem, inuitos atque obstinatè reluctantes, per vim coëgit, an Turcorum seruitute tolerabilior censerì possit, haud facillè pronunciauerim. Esto penes Granatenenses, penes Indos, penes Neapolitanos hoc iudiciũ.

Illud certè constat, Romanorum iugum, etsi propter inexplabilem Imperatorum ac militum avaritiam (quorum hybernis plures sociorum ciuitates deletæ traduntur, quàm armis hostium vrbes) gentibus esset intolerabile, tamen ob multas præclaras populi illius virtutes, si cum Hispanorum superbia, crudelitate, avaritia conferatur, seruitutem illam libertatis,

libertatis, obedientiam imperij nomine meritò cēseri potuisse. Sed quomodo se hoc habeat, illud certè exploratū est, nisi maturè prouideatur, & communi atque vnanimi reliquorum Regum ac Principum consilio, Hispanorum conatus atque animi frangantur, propediem fore, vt eorum viribus per communem focordiam in immensum auctis, serò & frustra se sint obiecturi ij, qui commune hoc Christiani orbis incendium ad se nihil dum putant pertinere: ac proinde, rati se, si quid in suis finibus tentetur, facilè vim omnem esse domesticis armis propulsuros, vicinorum Belgarum cladem imminentem otiosè spectant: Neque vidēt hac sua focordia Hispanicæ ambitionis ac superbix flammæ accensas ea capere incremēta, quibus pòst, & ipso tēta & vniuersi orbis Christiani omnes prouinciæ, ditiones ac regna breui sint conflagratura. **NEQUE** enim est quòd quis existimet, Brabantix, Flandriæ, aut Hollandiæ regionibus huius incendij faces cōpressas posse coërceri, cuius iam non scintillæ, sed ardētis flāmæ, non modò Italiam, sed Galliam, Angliam, Scotiam, & Germaniam ipsam, atque vniuersum denique terrarum orbem, longè latèq; peruagatæ incenderunt. Atqui ne Hispani quidem ipsi dissimulant, orbis terrarum Monarchiam fato sibi deberi: vtpote quorum virtus ac fortitudo nouum, atque ante incognitum terrarum orbem, armis subactū, legibus atque institutis ornarit, moribus ac disciplina expoluerit, & Catholica denique ac Romana religione imbuerit. Sui esse muneris prædicant, constituta Monarchia, reliquos Christiani orbis populos ad eandem fidem ac disciplinā adducere, & omnes de religione controuersias, nominis sui atque Imperij terrore, armorumq; virtute componere. Hæc illi non modò palàm dicunt, quotidianisq; sermonibus vsurpant: sed re ipsa, & omnium consiliorum, actionum, rationum, rerumq; gestarum certissimis atque indubitatis indicijs apertè confirmant. Nihil enim aliud agunt, nihil spectant, nihil cogitant, quàm vt subactis semel Belgij populis, sedem ibi belli statuunt, vnde quàm minimo negotio, & in Germaniam, & in Angliam, & in Galliam, quoties adlberit, perurpāt. Et primùm quidem in eos supplicium statuunt, quos suis studijs minus fuisse fauentes, vel leui suspicione iudicabunt: atque inde porrò reliquis Christiani orbis Regibus ac populis quodcunq; videbitur pro libidine imperent, & si qui dicto minus erunt audientes, eos à finitimis desertos, & hostili manu vndique cinctos, infestis armis opprimant, & sub iugū seruitutis mittant. Eò sua omnia consilia, rationes, conatus, iam inde vsque intēderunt, ex quo oppressa armis Italia, non modò in Germaniā, Religionis instaurandę pretextu, fecere impetum, sed etiam orbis Christiani Monarchiam omnem sibi subijcere tentarunt.

Quod quidem vt perspicuè intelligatur, operæpretium erit, nos hęc vobis, Potētissimi ac Serenissimi orbis Christiani Reges, Principes atq;

Ordines amplissimi, Hispanicorum confiliorū, institutorum atque actio-
num omnium seriem, inde vsque à primis initijs ad hæc tempora, ordine
ac breuiter explicare: ex qua mens eorum atque animus, & spes omnis at-
que institutum perspicuè elucescat: vt ita communi malo, cōmunitus
confilij remedium opportunū maturè quæratur. In quo nihil equidem
dicam, nisi quod in omnium oculis positum, & quasi in quodam amplissi-
mo orbis theatro gestum, nemini poterit esse obscurum. Quod quidem
ego dum vobis ob oculos pono, viri Principes, quæso paulisper attendite,
atque animum ab omni præiudicata opinione ad cognoscendam rei ve-
ritatem, diligenter aduertite.

Postquam itaque gens Hispanica Ferdinandi virtute Maurorum iugo
liberata, longoque armorum vsu atque exercitatione roborata, reliquis se
gentibus ac populis bellica laude, vel superiores, vel certè pares esse posse
statuerunt, continuò ad occupandam Italiam animum adiecerunt: præ-
fertim cū ab Arragonijs, qui olim ex Hispania oriūdi sedes suas Neapoli
fixerant, ad subsidium contra Gallos vocati, florentissimæ ditionis am-
plissimam vbertatem, atque omnium rerum redundantem copiam oculis
atque animo iustrassent: & iam Siciliam insulam ad importandos com-
meatus, trajciendasque militum copias, & ad omnia denique belli ge-
rendi sustentandique præsidia longè opportunissimam, Gallis etiam mul-
to antè tempore ereptam tenerent. Itaque deserta ciecta que Alfonso stir-
pe, cum Gallo sædus ineunt, & de repartienda inter se vniuersa prouin-
cia paciscuntur. Ex quo cū Gallos ad belli procurationem segniore
cunctantioresque factos viderent, orta de finibus contentione, acris bel-
lum instaurant, ita tamen vt non multò post, opera Philippi Archiducis
(cui filia nupserat Ferdinandi) pacis nouæ conditiones propositæ sanc-
rentur, quo stratagemate Gallicis subsidijs quæ iam in procinctu erant,
remoratis, à Consaluo reliquæ Gallici exercitus ad Gariglianū flumen
penitus cæcæ fuere ac proffigatæ, atque ita Gallis omnibus Neapolitano
regno procul ciectis, Hispani opportunissimam belli sedem, ex qua Italiæ
toti imperarent, collocatis præsidijs, & substructis arcibus ac munitioni-
bus occupant. Cūque iam sub idem ferè tempus, autoritate Pontificis
Romani, vastissimis illis Indiarum regionibus inter Lusitanos & Castel-
lanos repartitis, vniuersam Americam, atque Indiæ occidentalis amplif-
simum complexum, admirabili & nunquam ante audita crudelitate vastat-
um, imperio suo subiecissent, & simul inferioris Germaniæ, quæ Belgi-
cam Galliam attingit, Principes ac ditiones affinitatis necessitudine sibi
coniunxissent, rati iam se habere ærarium vnde belli gerendi facultates
depromerēt, partim propter auri atque aromatum incredibilem copiam,
quæ ex Indicis navigationib. in singulos propè annos aduehebatur, par-
tim ob mercium innumerabilem transuentionem, que à Belgicis ac Ba-
tauicis

taucis mercatoribus ac nauicatoribus cum Hispanijs instituta, vectigalia mirificè auxerat, ad reliquam Italiam sibi subiungendam animo adiecerunt, ac proinde Insùbriam vniuersam, feracissimam certè ac florentissimam Italiæ partem, sub specie auxilij Sforziæ ferendi, Gallis ereptam, mox etiam Sforzia oppresso occupatam Hispanicis præsidij firmarunt. Florentiæ, Senæ, Pisæ, atque adeo vniuersæ Hetruriæ statum commutarunt, imposito illis Duce, quem suis partibus ac studiis addictum norant. Parmam & Placentiam arcibus & præsidio firmarunt. Genuam, Ligustici Maris portum factionibus ac dissidijs domesticis agitatam, confirmata Dorij authoritate atque imperio, sibi addixerunt.

Denique varijs artibus vniuersam propè Italiam sibi addixerunt: extremos certè illius vtrinque fines penitus manciparunt. Et necdum satiata regnandi cupiditate, cum multos etiamnum restare principes ac populos interiectos cernerent, qui non modò ipsi essent Hispaniæ gentis imperium detrectaturi, sed alijs iam subactis populis, vindicias ad libertatem fortasse etiam daturi, putarunt eadem sibi via propulsandum hunc esse metum, quam pridem ante in ipsis Hispaniæ visceribus ad liberrimam Aragoniorum gentem penitus edomandam tenuerant, cum nimirum, iniecto Inquisitionis fræno & proceres atque ordines in regni comitijs libertate suffragiorum spoliarunt, & prouinciam omnem insignibus immunitatum præsidij atque ornamentis nudarunt, & populum denique vniuersum acerbissimo tyrannidis terrore oppresserunt.

Itaque omni studio & contentione primùm Neapolitanis, mox Mediolanensibus & Siculis alijsq; finitimis gentibus, Inquisitione, religionis catholiçæ tuendæ prætextu, obtrudunt. Sed cum generosis animis obfirmatè obfistentibus minus id succederet ex sententia, suppresso ad tempus Inquisitionis nomine, alias ad perficiendum institutum technas conquirunt. Iungit se Rex Philippus arctissima fœderis necessitudine cum Pontifice Romano, cuius & imperium est amplum in Italia, & authoritas apud omnes sacrosancta. Ei se spondet religionem catholicam romanam non modo factam tectam in suis ditionibus tueri, sed in alienis etiã velle studiosè instaurare: & se fœderis contra Lutheranos initi principè profiteretur: hac ratione & Hispanici imperij inuidiam eleuari, & Italos principes in fœderis societatem partim studio partim metu ascitos, arctius deuinciri posse sperat. Accedit Iesuitarum crescens passim sub idem tempus autoritas ac potentia. His enim vsi corycæis atq; exploratoribus, seu Inquisitionis familiaribus, non modo in singulas principum ditiones, sed in ipsa etiam tecta & penetralia viam sibi patefaciunt, eorumque animos tum pietatis existimatione ac religionis reuerentia, tum fulminum Pontificiorum metu, à rerum nouandarum studio absteritos in officio

retinent, & alteros alteris inter se inuisos ac suspectos reddunt. Eorundemque opera atque ambitione muneribus ac præbendis Ecclesiasticis ex usu ac re sua in quos velint repartitis, Hispanici nominis potentiam ac terrorem mirificè stabilient. Ita nuper Venetam remp. tum submissis Inquisitoribus, tum iniecta de Aquilegiano patriarchatu cui velint decernendo cōtrouerfia, paulatim sibi addicere tentauerunt, & iam pridè reliquos propè omnes Italiae principes, & verò etiam eos qui genti Hispanicæ paulò viderentur infensiores, his artibus edonitos, quàm obsequentissimos sibi reddidere.

Eadem porrò regnandi cupiditate ardentes, iisdemque confisi stratagematis, iam olim, cum Carolo quinto Electorum suffragijs Germanici Imperij moles esset imposita, primùm quidem Galliae regnum infestis ex Belgij armis & sæpè & grauter diuexarūt, Mox verò in ipsa Germaniæ superioris intima viscera, religionis Pontificiæ instaurandæ prætextu, impetum fecerunt, victisq; prælio Protestantium Ducibus, de illa vndiquaq; occupanda, & suæ dominationis iugo subiungenda seriò cogitarunt, ac proinde munitissimas quasq; arces atq; oppida in ipso Germaniæ vmbilico Hispanico præsidio communierunt. Sed cum neq; corū ambitiosissimis studijs Caroli Imperatoris equitas satis responderet, neque ea quæ occupant loca, & longo remota interuallo ab Hispanijs, & fortibus vndiq; ac bellicosis cincta gentibus diu se posse tenere animaduernerent, & iam singulari Mauritij virtute atque armis inde pulsī, superiorem omnem Germaniam relinquere cogenterent, & in Gallia iam sepius renouata bella optato successu carere cernerent, opimam quidem illam, quam certa spe deuorant, prædam è faucibus sibi ereptā grauter ferentes, paulisper substiterunt, donec post Caroli quinti ex Belgio discessum, ambitioso, superbo, & verè Hispanico Philippi Regis ingenio ad suas cupiditates abusi, alia sibi via, quod pridem instituerāt, aggrediendū decreuerunt. Animaduernerāt enim se neque in Germaniā, neq; in Gallias, posse quoties adhibuisset exercitū ducere: Et si post duxissent, comeatum ac belli gerendi facultates primo quoq; die defuturas, nisi occupatis & in suam potestatem reductis Hollandiæ ac Zelandiæ portibus, constitutoque in reliquis Belgij prouincijs Hispanico præsidio, ac imperatis quibus opus esset stipendijs, & belli quoties vellēt inferēdi, & eiusdem quamdiu videretur sustentandi, prorogandi que sedem oportunā delegissent. Cùm autem se id saluis gentis legibus atque immunitatibus ægrè posse impetrare viderent, propterea quòd ex illarum sanctionibus exteris gentibus exclusis omnis reipublicæ administratio penes indigenas esset, & nulla ciuitatibus, vel vectigalia, vel præsidia, nisi ex ordinum cōsensu imponi possent, omninò statuerunt antequam vltius Imperij ac dominationis limites propagarēt, illas Belgij prouincias esse arctioribus imperij

imperij habentis coercendas, suisq; illis legibus, institutis, immunitatibus ac privilegijs, & cunctis deniq; tum libertatis firmitatis, tum praesidijs dignitatis spoliandas, vt ita crectis pro arbitrato suo extruētisq; arcibus, imperatisq; veltigalibus ac stipendijs, ex florentissima prouincia sedē belli ad sua studia oportunissimam constituerent, ex qua deinde aliquot Hispanicis legionibus firmata, & suae fidei penitus mancipata quocunq; inde adlibuisset, impetum facerent.

Ex eo itaq; tempore, omnia sua consilia, omnes rationes, omnes deniq; actiones ac studia huc intēderunt, vt in Belgio qua vi, quaq; iniuria praesidia Hispanica per prouincias, ad decē (vt minimū) veteranorū militum milia repartirētur, quib. indigenarū Gallorum militū robor adiungerēt, eosq; ordinarijs equitum turmis, quas in Belgio semper paratas, institutaq; ex ritu veterū illius prouinciae Ducum ac Principū Rex habebat, communirent: eas denique vel deuincta sibi per foedus atque amicitiam Germani cuiuspiā fide atq; opera, vel certē occupata Germaniae vicina aliqua ciuitate, equitatu Germanico, quoties ita ferret vsus, roborarent.

Ad hanc rem Ericum Ducē Brunsvicensem per initia delegerūt, quē annua pēssatione oblata, quasi quodā authoramento, Philippus Rex fidei suae deuinxit: eodemq; tempore de Colonia, vel Monasterio occupādo consilia inierunt. Sed cū Belgij ordines Hispanica praesidia obstinate recusarēt, eaq; illa, quae tum ex belli Gallici reliquijs sibi manserant, deduci importunē flagitarent, pecuniā imperatā nisi id fieret, obfirmatē renuētēs, oportunitas illius cladis, quae in Africa sub idē tempus ad Gelbes extitit, qua quidē legiones Hispanicae propē ad internecionē deletae sunt, effecit, vt quā Belgarum petitionē Rex Hispaniae ferebat indignissimē, & verō etiā quasi atrox rebellionis crimē graui supplicio multatā decreuerat, eam rerum necessitate victus, non planē sibi ingratā esse simularit, & praesidia Hispanica ex Belgio deduci passus sit, vt Italiae & Hispaniae fines, & quas in Africa tenebat munitiones, ab Afrorū & Turcarum irruptione cōmuniret: Sed certo tamē consilio ac decreto (quod ne ipse quidē potuit dissimulare, & Hispani etiā scriptis editis testati sūt) vt prima quaq; noua occasione, insecta Hispanorum praesidia eō iterum ablegarētur, quorū vi atq; armis, & illa (vt arbitrabatur) Hispanico nomini inusta macula elueretur, & vniuersae gentis Belgicae libertas arctioribus imperij frenis coerceretur. Ad eam rem perficiendā, nulla se obtulit occasio speciosior, quā religionis Romanae constitutēdā cōstans atque inuictum Regis Philippi studiū, cura, sollicitudo. Itaq; ex Hispania datis subinde literis, grauitur queritur rem illā neq; Parmelli neq; proceribus ac magistratibus cordi satis esse, Omnino se videre nisi violentiora atq; acriora adhibeātur remedia, Catholicā religionē in Belgio breui pessum ituram. Id verō se neq; uaquā passurū esse, sed omnium regnorū ac ditionum

reliquarum facturū potius iacturā. Itaq; planè ac ferò velle, vt edictorū de religione acerbitas, sine vlla dissimulatione ad vnguem obseruetur, nullaq; de causa vel tantillum remittatur, sed acius etiam intēdatur. Ad eam rem, noui per prouincias Episcopi vndiq; instituātur, qui munus Inquisitorū exequātur strenuè: ijs omnib; præsit Græuellanus Mechliniēsis Archiepiscopus, qui iam à Pōtifice Galerum Cardinalitium acceperat, & propter intolerabilē ambitionē atq; effrānē dominandi cupiditatē, apud omnes ordines grauissima inuidia flagrabat. Episcopis autem illis, vt eò gnauius muneri inquisitorio intenti essent, præda distribueretur ex manubijs reliquorum ecclesiastici ordinis beneficiorū, quos aiebāt nimium esse remissos in persecūdis multū adisq; hæreticis: simulq; summa daretur potestas Iudiciorum in omnib; ijs causis, quæ vel palam, vel obliquè ad religionis negotium spectare viderētur. Atq; ita vno tempore, vnaq; opera, omnes gētis ordines pariter offendebātur. Nam & proceres grauiter ferebant reip. procuratiōē sibi ereptā in vnum hominē nouū, atq; exterum Græuellanum conferri: Nobiles indignè ferebāt summū de suis capitibus, & fortunis omnibus iudiciū penes aliquot homunciones obscuros, viles, atq; inopes, cōtra morē patrium fore, quos intelligebāt suis facultatib; inhiātes, facilè criminādi occasione ad suā perniciē esse aucupaturos: Urbium magistratus fremebant iudicia contra leges, ac iurata à Principe priuilegia ciuitatib; eripi, & mādari hominib; nullius pretij, qui & extero principi, Pōtifici nimirū Romano, sacramento obfriti essent, & iam antè infinita auaritiæ & crudelitatis specimina edidissent: Vniuersa deniq; plebs lupos fortunis suis inhiātes pro pastoribus datos sibi querebatur, ita vt infiniti mercatores de patrijs sedibus deferendis cogitarent, & verò etiam innumerabiles in exterarum regiones commigrarent. Ea cum varijs supplicationibus, libellis, nuntijs, ac legatis ad Regem referrentur, omnesq; ordines studiosè intercederent, vt ne tanta rerum inuouatione populo fidelissimo præberetur occasio de antiqua fide ac beneuolētia in Principem quicquam remittendi, omnia eorum postulata Rex nō modò obstinatè respuit, sed voluit etiā Tridentini Cōcilij decreta, quibus omnia penè iura patria labefactabantur, sanciri. Videbat enim adesse iam occasione diu multumq; expetitam. Etenim futurum vt vel si dicto parerent, Inquisitorum potestate semel constituta, conuulsisq; legibus atq; institutis patrijs, haud difficilè tollerētur è medio, qui vel auctoritate, vel gratia apud populum valerent: atque ita Hispanica præsidia, & noua reipublicæ forma introducērētur: vel si renuerent, læsis iam omnibus per æquē ordinibus, tumultus aliquis necessariò oriretur, ad quem coercendum præsidia mittēda censerentur: vel quoquomodo res caderet, obstinatè neglectum Regis mandatū, quasi atrox læsæ maiestatis crimen satis causæ ad gentē omnē ferro atq; armis multandam videretur.

Neque

Neque fefellit consilium euetus. Cum enim ex flore Nobilitatis nonnulli oblato in Curia libello supplices retulissent, qua esset illud Regis institutum & reipub. perniciosum & ipsi Regi damnosum, & sibi periculosum, rogassentque: ut tantisper Inquisitionis illa promulgatio differretur, donec de eorum postulatis, Rex ipse in Hispania per Legatos, viros ex summo ordine primarios cognouisset, plebs hac occasione maiorē aliquam sibi libertatē concessam rata, religionē Euangelicā, quā Regi atque omnibus Hispanis erat inuisissima, cepit, licentiosius fortasse quam par esset, profiteri, ac publicē exercere. Hac occasione tā speciosa, Rex primum quidē vniuersum illum nobilium ordinē, qui libellum obtulerant, maiestatis dānauit. Legatos qui ad se in Hispaniā ex Parmensis proregināe mādato venissent, capite multauit: & simul legiones veteranorū ex Hispania Duce Albano misit, qui proceres ac nobiles omnes, qui Hispanorum studijs minus fauissent, religionis prætenu ex medio tollerēt: in optimos quosque capitis pœnam sancirēt: plebem vniuersam grauissimis oneribus, vectigalibus ac seruitute durissima multarēt: in urbibus atque oppidis arces conderēt: denique ordines ac Magistratus autoritate, Nobilitatē dignitate ac splendore, populum fortunis, ciuitates legibus, immunitatibus, & antiquis priuilegijs, vniuersam denique prouinciā omnibus ornamentis ac praesidijs nudarent: atque ita Hispanicis illis de belli sede in Belgio instituenda consilij viā aperirent. Quae quidē omnia quā sedulo ac diligenter Albanus praestiterit, cum in omnium oculis ac luce verferetur, nihil attinet commemorare. Atqui non ad Belgij prouincias (quae certē imperium minimē detrectabāt) subiiciendas, sed ad Hispanicā in Europa Monarchiā stabiliendā eam manifestē spectauisse, an potest cuiquam esse obscurum, qui quidē eorum consilia, rationes, actionesque omnes uolet aduertere? Nam initio quidē ad Albani aduentū, Coloniā ad Rhenū urbē, eo praetenu quod Regis Hispaniāe perduelles hospitio ac ciuitate donassent, inuadere cogitauit, & simul eodem tempore Monasterium Westfalīae oppidum suae potestati subiungere. Quod quidē, nisi Auricae Princeps comparatis ex Germania copijs eius impetum & consilia interuertisset, utrumque haud dubiē confectum vno tempore vidissemus. Neque tamen propterea desijt, Colonensibus mandata quae uellet praescribere, & Senatū grauiissimis ominationibus ad obsequium cogere. Cum Treuirensi, qui eo tempore suum illi obsequium ad Regis Hispaniāe consilia atque instituta conficienda pollicebatur, primum quidem secretō tractare in perniciē Illustrissimi sanctae memorię Comitis Friderici Palatini: mox uerō etiā contentionē suscipere de urbe Treuirensis ditionis praecipua, quam in Regis Hispaniāe protectione esse contendebat. Cluensi Duci Consiliarios eos dire, qui in eius ditionibus non aliter ex praescripto imperarent, quā si suae ditioni subiectas Rex Hispaniāe tenuisset.

Embданum Comitē clientelæ nomine beneficiarium sibi reddere. Le-
odiensibus arma, tela, cōmeatum atque auxilia imperare, & in omnibus
denique finitimis illis populis merum imperium exercere. Mox autem
Serenissimæ Anglorum Reginę, mercatorij cōtractus nomine, contro-
uerliā mouerunt. Anglos omnes qui in Belgio essent, arcta custodia co-
ēcuerunt. Reginę, quos uellent in Angliā profcribi, atque exilio mul-
ctari, edixerunt. Ipsius Anglicani regni perduelles, homines nefarios &
cōspirationis in Reginā factæ contuēctos, non modò sinibus atq; hospi-
tio exceperunt, sed etiā muneribus ac largitionibus, annuifq; pensitati-
onibus locupletarunt. Scotiæ Reginā ad res nouas molientes varijs ar-
tibus cōcitarunt: eosq; qui Scotiæ Protegē nefariē trucidarant etiā præ-
mijis atq; honoribus affecerunt, eorumq; opera, cōsilio, manu ad multas
res vli sunt. Quid? quòd ipsam Reginam Pontificis Romani diplomate,
hæreticā atq; illegitimā regni hæredē pronunciarī curarunt, nefarijsq;
conspirationibus in ipsius regni visceribus excitatis in vitā discrimē ad-
duxerunt, regnumq; ijs qui uellent diripiendum occupandumque pu-
blicarunt? Sigillatim autē Ioanni Austriaco datum est negotiū, vt rebus
in Belgio cōstitutis, ferro atque armis Angliā inuaderet. Scotiæ Reginā
in matrimonium duceret, cum qua regnum Angliæ, Scotiæ, atq; Hyber-
niæ sibi vendicaret. Quod cū renouato cum ordinibus bello minimē
successisset, iterum alia via per Hyberniam tentandum esse putauerunt.
Missæ sunt itaq; Pontificis quidē Romani nomine, instituto autē ac vo-
luntate Philippi Hispaniarum Regis, in Irlandiā, Italarum & Hispanorū
copiæ, quæ ex illa Insula, quàm se fidei sug ad dictā sperabāt habituros, in
Angliā porò impetu factō, in suam potestatē vniuersum illud regnum
subijcerēt. Et nisi Ducis Albani rei difficultate perterriti cōsilio, Philip-
pus Rex eam rem in meliorē tempōris oportunitatē differēdam decre-
uisset, iam pridē vniuersa belli moles in Angliā translata esset: vt nimirū
illa primum occupata, atq; ea ratione oceano Gallico & Britannico in
potestatē redactō, facilior esset Belgij opprimendi ratio, Galliam porò
interēa per tenerā Regum ætatem, varijs dissidijs fluctuantē, omni stu-
dio, arte, industria, omnibus denique machinis intestino bello implica-
runt, vt florētissimum illud potentissimumq; regnum, domesticis armis
ad interencionem propē attritum, possent sine multo negotio, cū vsus
ferret, opprimere. Interea autē quas illi ciuilibus ijs bellis faces submoue-
rint, quæ auxilia subministrarint, quæ dissidia excitarint, quæ partiū stu-
dia, factiones, simultates, fœdera, cōspirationes ad fouēdum illud miserū
incēdium excogitarint, quid atinet dicere? cū ipsi Regi Christianissi-
mo notum sit, illos non semel populos sibi subditos ad defectionē & ad
arma cōtra se capessenda sollicitasse. & ne quis illud religionis Catholi-
cæ zelo factū autumet, etiā ipsos religionis Euāgelicæ propugnatorū ac
Principum

Principū animos ingētibus pollicitationibus, muneribus ac pecunia per-
tētaſſe. Cūm ad eius maiestatem ſæpenumerò certis indicijs relatum ſit,
quas illi machinas ad priuatos multos ciuitatum ac portuū maritimorum
præfectos corrupendos, & ab eius fide alienādōs abhibuerint: quod ipſū
etiā Nauarræ Regē promiſſā pecunia ad dirumpēda pacis ſœdera ſtudio-
ſe ſollicitarint, & ne quidē à Regis fratre Sereniſſimo Andriū Duce in
fratris ac totius regni perniciem armādo, ſollicitandoq; abſtinuerint. Et
cūm eum ſuis cupiditatibus minus obſequentē cernerēt, veneno ac ſub-
miſſis ficarijs è medio tollere tētarint, vt interea omittā pēſionariorum,
quos vocāt, numerum, nō modo ex Ieſuitarū & Inquiſitionis corycæo-
rū grege, ſed ex alijs ſtipēdiarijs, quos non modò apud Galliæ Regē, ſed
apud omnes ſerè Chriſtiani orbis Principes ac populos ex intimis &
maximè arcanis cōſilijs ſuæ fidei addictos habet Rex Hiſpaniæ, qui quo-
ties opus ſit, rēpub. turbēt, ſubditos ad arma concitent, conſilia aduerſa
diſſipent, & quod ſibi ex vſu ſit, decernāt. ſunt enim hæc plana, aperta, &
verò ipſis etiā Regibus & Principibus, in quorum perniciē cōparantur,
multò notiſſima. Et nemo tamē eſt, qui vel hiſcere quidē audeat vel mu-
tire. Tātus ſcilicet omnium animos Hiſpanici nominis terror occupauit.
Nam quid ego de Germania noſtra dicā? quæ cūm in omnium maximo
verſetur periculo, & propē iā Hiſpanicæ ambitionis gurgite abſorpta ſit,
omnium tamē maximè ſecura periculum negligit, & vicinorum tectorū
incēdium iam vſq; ad intima ſuijſus viſcera peruagatū, nihil ad ſe per-
tinere putat: ita quæ & ſuam priuatā, & communem orbis Chriſtiani li-
bertatem olim omnium ſtrenuiſſimè tutari ſolet, ad repellendum hoc
Hiſpanicæ ſeruitutis iugum, videtur omnium ignauiffimè obtorpiſſe.

Sanè habet in Germania Philippus Hiſpaniæ Rex nō iam occultos ex-
ploratores aut pēſionarios, qui Principum conſilia, atq; arcana ad ſe de-
ſerāt: ſed publicum aſſeſſorē in Camera Imperij, per quē de cauſis omni-
bus ac negotijs Germaniæ cognoscat, & tanquā aliquis vnus ex Germa-
niæ Principibus diiudicet. Sedet etiā per legatos in omnibus Imperij cō-
ſeſſibus, omnia Comitia perluſtrat, omnia deniq; arcana explorat, neque
minus habet perſpecta quàm ipſi Germaniæ ſeptem viri Electores. Quo
quid poteſt eſſe indignus, quid Germanico nomini cōtumelioſus, quid
aut libertati inſidioſus, aut pernicioſus ſaluti, quàm nullū exiſtere Im-
perij in Germania cōfeſſum, nulla Comitia, nullum Senatum, nullum or-
dinum cōuentum, ac ne cōmune quidē Iuris ac iuſtitia tribunal, niſi in-
ſpectate, cognoscente, ac propemodum iudicāte, imperanteq; Hiſpano?
Quid ita? quia videlicet circuli Burgūdici nomine, qui inter Germaniæ
circulos cenſetur, etiā inter Imperij Germanici mēbra habēdus eſt Rex
Hiſpanus. Quid hoc quæſo eſt, Illuſtriſſimi Principes, niſi veſtro nomi-
ni, authoritatī, gloriæ apertè illudere, & vobis vidētibus, ſciētibus, prudēti-

busq; seruitutis Hispanicæ capistrū imponere? Anno à Christo nato post mille quingētos, quadragesimo, ni fallor, octauo, cum vi atq; armis oppressam teneret Germaniā Carolus quintus Imperator, Augustæ armatis Hispanicis atq; Italicis legionibus septus, Comitia indixit: Retulit multas in inferioris Germaniæ, quæ Galliam attingit parte, esse tum vrbes, tum prouincias, quæ antiqua lege & cōsuetudine à Camera Imperij iura solerēt accipere, ad Germaniæ cōmune tribunal prouocare, & deniq; in Germaniæ circulis atq; imperio censerī. Ex quo cū sæpe variæ orirētur cōtrouersiæ, velle se vna opera & litibus finē imponere, & Germaniā beneficio afficere: ac proinde decernere, vt posthac omnes omninò quas tū in Germania inferiore, tū in Gallia Belgica prouincias ac ditiones tenebat, in vnum Imperij circulum redactæ Burgundici circuli nomine censerētur. Eo nomine, se suosq; posteros Imperio pensaturos, quātum ad belli Turcici vectigalia soleāt pēdere duo Electores, de cætero vniuersam illā ditionē nō tantum ab omnib. imperij indictionibus collectis, ac subsidijs liberam fore, sed etiā omni Cameræ iurisdictione, legibus, atq; edictis Imperij solutā: hæc scilicet est merces spoliatæ nostræ Iurisdictionis, auctoritatis, Imperij: hoc est seruitutis authoramētū. hac enim pecuniola prostituta est sacrosancti huius Imperij dignitas ac libertas, dataq; extero Principi, cui nulla nobiscū nec generis, nec vicinitatis, nec linguę, nec iuris necessitudo intercedit, potestas in nostra Comitā irrupēdi, in nostris cōsēnsibus sedēdi, & in Camera Imperij sententiā dicēdi, omnia deniq; nostra cōsilia, rationes, arcana perlustrandi, explorādiq;. Quod si in seruitute, etiā si neq; superbus, neque molestus sit Dominus, tamē miserrimū est posse esse, si velit, quis nō videt miserrimā profectò esse nostrā Germaniā, in qua Rex Hispanus, si velit, ex arbitrio possit imperare? Quanquā quid attinet dicere si velit, posse, cū iam eum lōgè latēq; in Germania imperare omnes videant? Quid enim hac Burgundici circuli constitutione cōsecutus est Hispanus? Vt nō iam in Burgundico solū circulo pro libidine dominetur, sed VVestphalico etiam, qui certè vnus ex præcipuis ac fortissimis Germanię circulis est habitus, quòd velit, iubeat, imperet, & quasi quidam dictator præscribat: neque quisquā sit, qui cōtra mutire audeat. Hactenus enim eius Imperio paruit ditio Leodiēsis, paruit Cluēsis, ac Iuliacensis principatus, paruit tractus Coloniēsis, ac vniuersa VVestphalia. Neq; tamē est hoc etiā vnum imperio cōtentus, quin nouo etiā authoramēto illa sibi penitus vult mācipare, & in omnes Germanię partes imperiū vndiquaq; protēdere. Vt enim taceam quòd extremas ferè omnes Germanię oras inde vsq; ab Alpium radicibus ad oceanū Germanicum tenēt ij, qui sunt eius obsequijs addictissimi, neq; imperium refragari aufint: vt nihil dicā quòd qui arctissimis fœderis, sanguinis, nominis, familiæ, affinitatis necessitudinib. cum illo

illo sunt colligati, in Histria, Carinthia, Croacia, & maxima Pannonia
parte, & porro in Bauaria imperium habet. Fauces Lyci, Oeni, Danubij
tenet: Augusta Vindelicorum, Ratisbona; aliarumq; amplissimarum Im-
perij ciuitatum ceruicibus imminet: vt omittat etiam quod Imperij ipsius
clauum in manu habet, qui ob Hispanici regni spe, Hispanica dominationi
haud vnquam se opponet. Quis non intelligit, quo tandem spectet immensa
ista atq; inexplebilis dominandi fitis, qua adolescentem Bauariae Ducem E-
piscopum Frisingensem Hispanici Regis studio incitatum, autoritate arma-
tum, flabello incensum ardere omnes videt? que nulli neq; amplissimi E-
piscopatus, nec principatus potetissimi possunt exlaturare? Is iam vno pro-
pe reiporis momento eam sibi coperauit potentiam, vt multis quidem Eu-
ropae Regibus coparandus, omnibus certe Germaniae Principibus metu-
endus iure videatur: multa enim sunt atque illustria in Europa regna, quae
neq; finium amplitudine, nec multitudine gentium, nec militum robore, neq;
omnium rerum copia, cum eius ditioibus coparari possint: neq; tamen co-
quiescit, sed Hispanicae ambitionis aestro percitus, semper maiora ac ma-
iora concupiscit. Iam enim praeter amplissimos Episcopatus Frisingensem ac
Hildeshemensem, etiam Leodiensem principatum, & ditiois amplitudi-
ne, & gentis robore, & loci oportunitate nulli secundum, Hispanici Regis
opera atq; impulsu obtinuit. Et etiam Archiepiscopatum Coloniensem ad-
iungendum putauit. Nam etsi hactenus semper Leodiensis ditio Hispanos
telis, armis, machinis, milite, comenatu, atq; omnibus belli praesidijs non ob-
scure neq; dissimulater iuuat: quoadiu tamen Colonienfis Electoris metu
non nihil retentus Episcopus, omnes animi latebras necdum sibi patefaci-
endas duxit, etsi re ipsa Hispaniae Regis obsequijs suam omnem ditioem
manciparat, verbo tamen neutralitatem praese tulit. Iam vero, ne quid
restaret quo minus Rex Hispaniae pro arbitrato posset planissime impe-
rare, Archiepiscopatum etiam Coloniensem, & summam Electoratus digni-
tatem, partim armis, partim cominationibus, partim Romani Pontificis au-
thoritate, illi, aut potius illius nomine sibi procurauit atque addixit. qua
certe ratione non iam solum ipsius Germaniae armis ac viribus inferiorem
illam Belgio finitimam Germaniam oppugnat: sed ad vniuersam etiam superio-
rem Germaniam imperio ac dominationi suae subiugendam aditum sibi pate-
facit: omniaq; & Electorum & reliquorum Imperij Principum vectigalia suae
potestati subijcit. Quae quidem, illustrissimi Principes, vestrae dignitatis,
vestrique Imperij neruos ac praesidia merito semper omnes dixerunt:
quibus amissis & in exteri Principis potestate hac noua Colonienfis Ar-
chiepiscopi electione redactis, quasi compedes ac numellae vobis inie-
ctae sunt, quibus & belli gerendi (si necesse sit) potestas adimatur, & ser-
uitutis iugum, quoties Hispano adliuerit, ceruicibus vestris imponatur.

Nec enim iam est necesse Philippum Regem Iulij Caesaris exemplo potis

in Rheno cōstruendi cura magnoperè distineri. Poens anim illi'c traie-
ctus est ipsa Imperij vrbs, atq; Electoratus sedes Colonia, omnisque Ar-
chiepiscopi ditio, quæ huius nutui ac voluntati non secus ac suo parebit
Principi. Quid igitur iam reliquū est quominus vniuersæ Germaniæ His-
panus imperet, edicta quæ velit præscribat, & in quoscumque adlibuerit
armis impetū faciat? Nullum fortasse habet in Germanici oceani fauci-
bus portū, in quē ex Hispania (si necesse sit) classem mittat. Atqui & hoc
prudenter cauit ne sibi deesset. Prætextu enim vel belli in Phrygios ge-
rendi, vel cōmeatus in Belgium importandi, Anasi ostium concedi sibi
postulat: ad eam rem cōficiendam negotium dedit Billæo Lusitano, vt
sibi Embdanā ciuitatē à Comite Phrysiæ orientalis Edzardo, quē clien-
telæ nomine deuinctum habet, ad tempus aliquod quasi cōmodo tradi
curet. Eius beneficij præmiū Groningā oppidum (quod quidē vndique
Hispanorū manu circum, atq; omni cōmeatus oportunitate exclusum
quoties libebit facilè recepturus est) & simul Burgundiæ comitatus gu-
bernationē, cum vectigalium ac redditus annui vsura, suis tamē prædijis
munitam illi pollicetur. Ita perficit vt oportunitissima omnia Germaniæ
flumina Danubiū, Rhenum, Lycum, Oenipōtem, Mosam, Mosellam, A-
masim in sua potestate habeat, & quæadmodum per suos clientes, & ne-
cessarios terra sibi aditum vndiq; patefecit: ita in oceano nihil sit quod
eius vel vires frangere, vel impetum possit retardare. Et quia postremò
intellexit, quantā olim Carolo magno difficultatē ad res gerendas præ-
buerit inuictum illud Saxonix inferioris robur, & simul cōmeminit vnā
Magdeburgensiu ciuitatē non ita pridem ab omni cōfederatorū auxilio
nudatam, Caroli V. Imperatoris inuictissimi parentis sui exercitum de-
tinuisse, victoriā cohibuisse, ac vires deniq; fregisse, dedit operam, vt huic
etiā periculo prouideretur, neq; quicquā planè esset quòd in Germania
imperium eius possit remorari. perfecit enim vt & Romanus Pontifex &
ipse Imperator, præter ea quæ iam aptè à nobis cōmemorata sunt, Epif-
copatum etiā Magdeburgensem, hoc est, vniuersum Saxonix robur, eidē
Episcopo spōsione addixerint. Nihil enim putat interesse per sese, ne an
per legatum, clientem inquā & cōsanguineum atq; affinem suis studijs
addictissimum teneat: cum habeat exploratum, illo Episcopo sese quod
volet esse imperaturum. Neque tamen his etiamdum se continet finibus.
Laborat enim vt illum totius Germaniæ Primatē creet, cuius nutu atq;
authoritate omnia Ecclesiastica munera, dignitates, ac præbendę in quos
sibi adlibuerit, erogentur. Neque adhuc persentiscitis, viri Germani,
Hispaniæ Regem in Germania Imperiū, nō dicā ambire, sed iam occupa-
tum tenere? qui Belgio deuicto portus omnes oceani, & Germaniæ flu-
minū ostia in potestate sit habiturus, vobisq; omnē nauigadi ac negoti-
andi facultatē quoties libebit, crepturus: qui Amasi etiā ostia sibi iam iā
tentet

2. d. 1. 39

Erasmus

tētet subijcere: qui uestra omnia uectigalia & portoria in suā potestatem redigat: qui Cliuensibus, Iuliacensibus, Leodinis, VVestphalis leges atque edicta præscribat: Coloniā Imperio suo parēre iubeat: cuius ciētes, propinqui, affines maximos ac præstantissimos Germaniæ populos sibi subiectos habeant: qui ex Hispania in uestris confelsibus & Comitij se deat & sententiā dicat: uestra omnia cōsilia, rationes atque arcana perlustret: qui non modò quod uult iubeat, uetet, sanciat, imperet, sed pro arbitrio etiā Episcopos Frisingēsem, Hildeshemēsem uobis designet: Principes atq; Electores Imperij Coloniensem, Leodiensem, Magdeburgēsem creet: qui deniq; Primatem Germaniæ imponat, per quem Ecclesiastico ordini in Germania amplissimo ac potentissimo imperet? & pro his omnibus, unū uobis obrudat, quem habet sibi & sanguinis & affinitatis multiplicib; uinculis obstrictum, & clientelæ nomine deuinctū, & beneficiorum acceptorum necessitudine, atque alijs infinitis nominib; addictissimum, quemq; certò nouit, nihil nisi ex suo nutu, sentētia præscriptoq; tentaturum, acturum: uē: quem deniq; propter varias ac multiplices, que illi cum alijs potentissimis Germaniæ Principib; intercedunt, cōtrouersias, exploratum habet in Germania eiusmodi dissidiorū faces esse submissurum, quæ nisi cum totius sacri imperij ruina extingui nunquam possint. Nam cui potest esse ignota, uetus illa quæ huic est cū illustrissimis Brunluici Ducibus, de mille suprà unum pagis grauissima cōtrouersia? quā certè silentio sopitam nunquam patietur conuiescere.

Aut quis nescit quāta emulatione hæc Bauarorum familia de primi Electoratus iure ac dignitate cum Palatinorū stirpe iā pridem cōtenderit? Quum sibi, suoq; nomini, genti ac familiæ primā illā ac summā Imperij Germanici dignitatem ereptā uiriterentur. quæ certè cōtrouersia cū se hic tanta sentiet auctum potentia, quantā illi Regis Philippi studium ac uoluntas uobis tacentibus cōparat, denuò excitata quātas & quā funestas Germaniæ Tragedias pariet, quantā ad Hispanorū tyrannidem, & scēdam Germaniæ seruitutem fenestram aperiet, quātas deniq; clades atq; ærumnas miseræ nostræ atq; improuidæ patriæ adferet, quis non uidet? **Et** tamen uos hæc omnia, Principes Illustrissimi, Amplissimiq; Imperij Ordines, nō modò taciti cernitis, sed in utramq; etiā aurē securè dormientes, præbetis uos otiosos, ac suauis finitimum calamitatis atq; excidij spectatores: & cū incendiū hoc parietē proximū fundamento tenus propemodum exhauerit, & uerò etiam uestra tecta atque cubilia tacitè adlambens uehementer labefactarit, uestrā nondum rem agi existimatis, neq; tam potentis, tamq; ambitiosi ac superbi Regis conatibus obfistēdum ducitis? **Quid** uerò reliqui Christiani orbis Reges, Principes atque Ordines? **Vna** tenet omneis socordia, vnus ueternus. Dum enim unicum Belgiū eius se tyrannidi obijcit, omnibusq;ue Regibus, Principibus, atq;

Ordinibus Christiani orbis, & auertendæ seruitutis occasione ac tempus largitur, & quâ facile Hispanicæ huius Monarchiæ fundamenta labefactata eueri possint, suo exemplo cõmonstrat, nemo est qui rem sibi curæ esse declaret: sed quasi de industria potentiâ Hispanorum ad suâ quisq; pernicië certatim augere & corroborare studeat, taciti omnes patiuntur Belgas diurnitate ac mole belli fractos, rebusq; aduersis tabescētes læguelcere, ita vt quid vel consilij capiant, vel rei tentent difficile possint cõstituere. Interea Galliæ Rex potētissimus, ob semel capta à fratre Andegauensi Duce improuida ac temeraria cõsilia, animo fluctuās, vicinū incendiū lōgè latēq; peruagari cernit, sperans fortasse sibi satis fore viriū ad suas res domi tuēdas, cõseruādāsq;. Ipse Andegauēsis rerum suarum incertus, quid faciat, quidūe sibi ex vsu sit, decernere non potest. Regina etiā Angliæ, ob occupatā Portugalliā & oceanū in Hispani potestātē redactum, attonita videtur obstupescere, neq; quid cõsiliij capiendum sit, decernere. Hispanus interea omni conatu ac viribus Belgium premit. & pulcherrima cõcupitæ totius Monarchiæ fundamenta nullo intercedēte iacit, ita vt iam nominis sui atque imperij terrore atq; amplitudine extremos Orientis atq; Occidentis fines longè lateq; impleat, & quod est à Põtificibus Romanis Catholici Regis nomen consecutus, id verè ac re ipsa sibi propriū efficiat: quod certè vobis quidē omen, Reges, Principes, ac populi Christiani, nisi prouideritis, extremā seruitutem, huic autem, quem vestra scordia in immensum crescere finitis, Regi Catholicā, hoc est, vniuersalem in omnes dominationem ac tyrānidem cõminat. Philippus quondā Rex Macedonum Græciæ meritō suspectus fuit, propterea quod finitimos aliquot Thraciæ populos, & Græciæ oppidula suæ ditioni subijciēs, reliquæ totius Græciæ libertati videretur insidiari: ac proinde censuerunt Athenienses ab vniuersis Græcis potentiam eius esse retundendā, imminuendāq;: veriti ne quo flagrabat ambitionis incēdio, nō modò Græcia omnis, sed Asia etiā vniuersa absumeretur. Neq; fefellit illos suspicio. Nam etsi Philippus morte præuentus, quod animo cõceperat perficere nō potuit, eum tamē veteranorū militū florem filio Alexandro post se reliquit, cuius robore vir adolescens, non modò Græciā, sed etiā vniuersam Asiā, Syriā, Babiloniā, Persiā, Ægyptū sibi subiecit, & ad Indorū & Scytharū extremos vsq; fines, omnia lōgè lateq; depopulatus, tertiā illam post Persas orbis terrarum potentissimā Monarchiam breui temporis momento stabiliiuit. Nos huius Philippi Regis Hispani neq; ambitionis æstum metuimus, nec redundantem potentiam imminuendā cēsēmus, qui nō vnum, sed propè infinitos varijs locis, atq; instructissimos habet à veteranis militibus exercitus: qui plus quàm triginta Hispanorum veteranorum millia in varijs præsidijs parata semper atq; instructa tenet: qui in Africā, Asiam, Europam, Americam, atq; In-

dias omneis & eoas & occiduas imperij sui fines longè latè que submo-
uit: qui Othomānicam potentiam classe instructissima fregit: qui Lusitani-
taniā omnem cum infinitis Oceani insulis, florentissimis que regnis ac
prouincijs imperio suo adiecit: qui vniuersam Italiā orbis quondam do-
minatricem suo arbitratu moderatur: Africæ portus ac litora non pauca
in potestate habet: vniuersum Oceanum quaquaersum occupat: Me-
diterranei maris insulas omnes præcipuas, ac portus suæ ditioni subiectas
tenet: qui deniq; omnibus Christiani orbis principibus ac populis, quòd
vult, præscribit, & solo nominis terrore quicquid adlibuit exequitur.

Quòd si verò quis existimat eum tā amplo ac vasto contentū Imperio
nihil esse amplius attentaturum, nisi quòd iure & legibus possit vendica-
re, neq; in aliena Imperia aut regna per nefas facturū impetū, is profectò
prudēs sciensq; fallitur, & sibi ipse palpū obrudēs salutē suæ ac dignitati
pessimè consulit. Primū enim inexplēbilis est regnādi cupiditatis sitis,
atq; ardenti flāmæ perfimilis, cui quo plus alimentorum ingeritur, eò la-
tius vagās plura semper absumit ac vastat, neq; quicquam vlla ex parte in
cōfinijs intactum aut integrum esse patitur. Deinde quis ex illa impotēti
Portogalliæ occupatione nō videt Philippū Regem nullis legibus, nul-
lo iure, nullis deniq; sanctionib. teneri velle? Nā si quòd sibi ius in regni
illius successione arrogabat, cur leges armis perfregit, iura vī anteuertit,
sanctissimorum Iudicum sententias flāma & ferro præoccupauit? Anto-
nium Regem, Galliæ Reginā Matrem, Bregātij Ducē, & verò etiā ipsius
Parmensis Principis filium, ac reliquos deniq; omnes, qui de regni succe-
ssione ambigebant, nefariè delusit? Et adhuc iuris nomen aut religionem
apud illū valere existimabimus, qui regnādi causā nullo se nisi armorum
iure teneri, palām atq; in totius orbis Christiani oculis testatur. Quid ve-
rò? qui data pecunia Turcā in Venetos confœderatos armauit, eorumq;
impetū à suis finib. in Cyprū auertit, eūmne vllis fœderum legib. teneri
arbitrabimur? Qui neq; cū Indis, neq; cum Granatensib. neq; cū Belgis
inīta fœdera diutius quā sibi ex vsu esset sancta habuit, eiusne ardens am-
bitio fœderis aut iuris vlla sanctione retinebitur? Sed que tandē illū iuris
obstringat religio, quē suæ ipsius religionis præscriptū, & Pontificis Ro-
mani authoritas ab omni iuris vinculo liberat? An verò que nullæ matri-
monij leges ab incestu, nulla cōiugij necessitudo ab adulterijs, nulla natu-
uræ vincula à parricidio, nullū deniq; fidei sacramentū à periurio reti-
net, eius ardentem ambitionis flammā, regni propagādi studio incensum
animū, vltionis appetitæ insanū furorem, iustitiæ aut iuris frigida suffusa
restinguere posse arbitrabimur? Quasi verò Pōtifici Romano minus siet in-
tegrū regni finitū iura quā matrimonij necessitudinem, quā cōiugij san-
ctitatem, quā fidei sacramentum obtenta bulla soluere? Quanquam quid
attinet iuris prætextu illius ambitionem oppugnare, qui ex iure & legib.

*Philippus
fauora*

in aliena imperia meritò se posse inuadere iam pridè statuit? Ecquis enim est Regum aut Principum, reliquorumq; Christiani orbis Ordinum, in quem se Hispaniæ Rex nõ arbitretur iustissimã belli gerendi causam iam pridem habere? Galliæ Regem accusabit, quod fratrem in suas ditiones armis irrupentẽ, nõ modò nõ prohibuerit, sed milite, cõmeatu, pecunia, armis roborauerit, eoq; nomine hostẽ se prior declararit: quòd Reginæ matris nomine in suas Gallicis armis ac signis hostiliter inuaserit, classem suã oppugnarit, Antonium hostẽ ac perduellẽ, non modò regno atq; hospitio exceperit, sed armis etiam ac milite iuuerit: quòd Belgas ipsos omnib. belli præsidijs quoad potuit sustentarit. Angliæ Reginã dicet primùm quidẽ esse hæreticã, & à Põtificè Romano proscriptã, deinde multis etiã rebus & terra & mari decretis ac gestis hostilẽ erga se animum prodidisse, hostes suos ac perduelles fouisse, & tum pecunia, tum cõmeatu ac milite iuuisse, classem hostilẽ in oceanũ misisse, Antonio Lusitano auxilia subministrasse, aurũ ac naues ex Indijs per vim subduxisse. Germanos Principes alios quidem caufabitur Principi Auricæ cõtra se auxilia tulisse, alios in Belgio etiã militasse, in alios per Frisingensem seu Leodiẽsem Episcopum de finib. mouebit controuersiam, in alios de iure Electoratus: omnes autẽ vniuersim uel esse hæreticos, & à Rom. Põtificis obediẽtia descuiisse, uel certè cum ijs qui descuiuerint scẽdus iniisse pronunciabit. Hos omnes Rom. Põtifex anathemate percussos armis ad obsequiũ cogi uolet. An nõ erit hoc satis superq; iuris ad eos inuadẽdos, ei qui Põtificis Rom. mãdata p̄ diuinis oraculis, anathemata p̄ fulminibus habeat? qui per se etiã religioni Euãgelicæ hostis sit infestissimus, eamq; tanquã humani generis teterrimã pestẽ oderit: qui omnes suos conatus, omnia studia, cõsilia, actiões, fœdera deniq; omnia ad illã delendam ac penitus extinguendã semper adhibuerit: & qui, cùm sit omniũ hominum ambitiosissimus, palãm tamen profiteatur malle se omniũ suorũ regnorũ ac ditionũ iacturã facere, quã uel minimã huiusce religionis scintillã extinctã pati: qui deniq; Germanos propè oēs haud alio loco quã Turcas, Paganos, aut Saracenos habeat. Quid uero Põtifex, an nõ arbitrabitur sibi æquẽ esse integrũ Germaniã anathemate percussã Philippo Regi diripiendã dare. atq; olim eius parenti superiores dedere Põtifices? Paulus tertius, eiusq; antecessor Clemẽs VI I. Carolo V. anathematis fulmẽ intetarunt, p̄pterea quod de religione dissidia putaret autoritate Cõcilij generalis, nõ armis esse decernẽda: optimũq; ac minimẽ ambitiosum Principẽ ad sumẽda in Germanos arma, inuitum ac diu reluctantẽ cõmitionib. ac fulminib. suis tandẽ cõpserunt: & nos existimabimus Philippũ Regẽ nullis Põtificum flabellis incitatũ iri, ut se iure arbitretur Germanos in Romanẽ fidei obsequium armis posse adducere? Quod si uerò quis existimat ad protestãtes hæc solum pertinere, reliquos ab Hispanicẽ tyrannidis

tyrannidis metu liberos esse, is cogitet, veteres olim Héricos, Othones, Fridericos, aliosq; summos, potētissimos, atq; omni virtutis laude præcellētes viros, maiores vestros, illustrissimi Principes, eandē cum Pōtificib. religionē coluisse, neq; fulminū Pōtificiorū cuspides minus propterea sensisse: cum alij Pontificum nutu sua regna atq; imperia in exteros Principes translata viderint, alij eorum vel pedibus proculcandā cervicem subiecerūt, vel ad genua capite ac pedib. nudatis supplices se, puoluerint, vel deniq; irā grauisimis multētis ac supplicijs auerterint. Cogitet fatis causā Pōtifici Romano ad Hispaniæ Regē in Germanorū perniciē armādum fore, quòd videat eos qui suā religionē profitentur, eandē tamē nō modò aduersus protestantes nō tutari, sed multis etiā fœderib. ac varijs necessitudinum vinculis cum illis cōiunctos esse: cogitet denique cum se Hispani sentiāt Germaniā nō posse vel suo imperio subijcere, vel ad Pōtificis Romani obedientiā armis adigere, nisi ad alios subigendos aliorum operā vel fœderis nexu, vel cliētelę necessitudine, vel armorum terrore sibi addixerint, omninò eam Germanis conditionē ac legē subeundā esse, vt vel fœdere atq; amicitia se Hispanis ad reliquos Germanos opprimendos coniungāt, vel ad hos propugnādos, & vniuersam Germaniā in libertatē vindicandā cōtra Hispanos arma sumant. Quòd nili maturē fecerint, & præclara ista Belgicarum rerum occasione vsq; Hispanicæ potentix incrementa inciderint, frustra suis postea virib. singuli ruētē in suas ceruices immensæ tyrannidis molem conabuntur auertere: Est quidem, est inquā magna, viri Principes, Regis Philippi potentia. Sed est tamen eiusmodi, vt eius omnia fundamenta quēadmodum vestra ac reliquorum Principum tolerātia, ne dicā fœcordia, nata adoleuerunt: ita vestra virtute, cōsensioneq; labefactata, nullo negotio sint ruitura. Omnes enim eius ditiones multis magnisq; locorum interuallis inter se dissitæ iacent, & facilē est illis cōmeatum intercludere, auxilia interuerrere, vires deniq; frangere: modò vt ipsi vobis non desitis, modò vt Germaniæ intermedio vinculo Italiā cum Belgio necēti non patiamini. Quòd quidē eò erit facilius, quòd videatis omnes populos illi subiectos, immanem eius tyrānidem exhorrescere, & nihil nisi rei gerendæ occasionem qua se in libertatem vindicent expectare. Videtis quātulis viribus quā parua manu, quā cōtemnendis principijs, Aurasiaci Princeps magnos Hispanorum exercitus, & vastos illos conatos irritos atq; inutileis reddiderit. Quāto tempore Belgij provinciæ omni auxilio destitutæ, atq; omnibus nudatæ præsidijs tantū Regis impetum sustinuerint. quā propē abfuerit vt dudum quidem Ioānes Austriacus, nuper autem Princeps Parmēsis cum omnib. suis copijs ex omni Belgio eiectionis fuerint: & nisi tum quidem intestinis dissentionib. pleræq; provinciæ à cōmuni fœdere defcissent, nunc autem aulicorum quorundā perniciosus consilijs Dux An-

2016445

degauensis fortunā, quā in manib. habebat, elabi sibi passus esset, nō modò è Belgio decessuri fuerint Hispani, sed imperij sui fines intra Iberum fortasse terminaturi. Itaq; nec est, Illustrissimi Principes, quòd Hispanici imperij terror à re fortiter gerenda, vindicandaq; cōmuni libertate vos absterreat, neque quòd eorum potentia contēptus securos aut segriores efficiat. Nihil Regis illius vobis oberit potentia, si maturè prouideritis, si res Belgicas nō neglexeritis, si Billiaei conatus ab occupādo Amasi ostio uestra autoritate atq; imperio fregeritis, si ardentē Ducis Bauariae ambitionem, eiusq; erga Hispanicum nomen studium cōcēueritis, si cum Christianissimo Galliarum Rege, cum Serenissima Angliae Regina, cum alijs denique Christiani orbis Principibus, consilia de immensa ista Hispanorum potentia intra suos limites cōcērenda, seriò ac maturè inueritis. Sin autem patiemini finitimum vobis Belgium, Hispanicis armis iam ferè oppressum, etiā Germaniae viribus atteri: Cluenses, Iuliacenses, Colonienfes ad Philippi Regis mādāta contremiscere taciti spectabitis: Leodienfes machinis, armis, comiteatū, atq; omnibus belli praesidijs, quod est haecenus ab illis studiosè factitatum, hostem iuuare non prohibetis: neq; Ducis Bauariae astantem ambitionē cōcērebitis: Sed eius imperio Coloniensem Archiepiscopatum, atq; Electoratus dignitatem adiungi patiemini eumq; suas vires ad Belgij perniciē cum Hispano coniungere nō vetabitis, & verò etiam portum in Germanico oceano Hispanorum classi patefacietis: Nolite dubitare quin reducto in Hispani seruitutem Belgio, diuisa & in varias factiones distracta Germania, Galliaque, vel bellis & cōtentionibus domesticis exhausta, vel consiliorum ac studiorū pugnante inter se varietate distracta, Hispanici nominis terror, atq; imperij moles, quasi quidā vastus atq; incuitabilis oceani aestus ruptis vicinis aggeribus ac repagulis vniuersum orbem Christianum extremæ cladis, & calamitatis omnium fluctibus breui tempore sit obruturus: quod quidem si qui tum vel armis, vel alia vi conabuntur prohibere, ferè sanè illi sentient, quòd in orationis capite diximus, elapsam hanc praclarissimam rei bene gerendae oportunitatem, nulla neq; vi neq; voto reditiram, foecordiae ac tarditatis meritas à nobis penas repositere. Hoc ego omen vt ab vniuerso orbe Christiano, maximè autem à dulcissima mea patria Germania Dominus auertat: & vos, illustrissimi Germaniae Principes, reliquiq; orbis Christiani Reges potentissimi, & Amplissimi Ordines, uestraeque omnia consilia atque instituta, spiritu suo sancto ita moderetur, vt quòd erit ex vsu reip. Christianae, quodque ad diuini nominis gloriam, & populi salutem spectabit, decernatis, statuatis, ac re ipsa exequamini, etiam atque ardentissimis votis, per Christi I. E. S. v. nomen, exopto atque deprecor.